

Regina Boczkowska

Historia Grabowca

Kronika służby zdrowia
ziemi grabowieckiej
1944-2000

Grabowiec, 2008 rok

Historia Grabowca

**Kronika służby zdrowia
ziemi grabowieckiej 1944-2000**

Autor: **Regina Boczowska**

ISBN 978-83-912897-3-0

Rok 2008

Wydawnictwo „GRAB”
Renata Kulik
22-425 Grabowiec
ul. Rynek 2
rkulik@rodzinakulik.eu
Druk: Drukarnia „ATTYLA”

1. Wstęp

Kronika służby zdrowia ziemi grabowieckiej 1944-2000 została opracowana w rękopisie przez lekarza medycyny Reginę Boczkowską. Jest to okres drugiego półwiecza XX wieku.

Chronologiczne zapisy w kronice dają obraz przeobrażeń w służbie zdrowia Grabowca od okresu powojennego (1944) poprzez budowę nowego ośrodka zdrowia w czynie społecznym (1964) stały jego rozwój i działalność do 2000 roku.

W opracowaniu zagadnień zdrowotnych ujęto udokumentowane dane statystyczne w formie wykresów i zdjęć.

Kronikę kończy wykaz wszystkich zatrudnionych pracowników w ośrodku zdrowia, izbie porodowej i aptece od 1944 roku do 2000 roku.

Opracowanie to jest częścią historii Grabowca. Czytając kronikę należy uwzględnić fakt, że zapisy i sformułowania są w znacznej części zgodne z oryginałem i należy je dopasować do dat tam występujących.

2. Okres powojenny

2.1. Wyzwolenie

Był dzień 25 lipca 1944 roku. Dzień „wyzwolenia” Grabowca. Przewalił się front ze wschodu na zachód poprzez kawał ziemi polskiej, ziemi, która od 5-ciu miesięcy wolna już była od władz okupacyjnych, ziemi, która dlatego „Rzeczypospolitą Grabowiecką” nazwana została.

W ciężkich, krwawych walkach frontowych przeszedł żołnierz radziecki i polski spychając wroga hitlerowskiego coraz bardziej na zachód, pozostawiając za sobą wolną ziemię polską.

Dnia 22 lipca 1944 roku został wydany w Chełmie Lubelskim Manifest Lipcowy Komitetu Wyzwolenia Narodowego, powołujący władzę terenową, proklamujący szeroko pojęte reformy społeczne, ekonomiczne i polityczne. Jeszcze trwały krwawe walki, jeszcze front przebiegał wzdłuż Wisły, a już na skrawku wolnej ziemi zaczęto organizować życie polityczne i administracyjne.

2.2. Osada Grabowiec, II wojna światowa i wyzwolenie

Mała osada Grabowiec położona jest na granicy czterech powiatów: hrubieszowskiego, zamojskiego, chełmskiego i krasnostawskiego. Administracyjnie należy do powiatu hrubieszowskiego. Zamieszkała w większości przez ludność rolniczą. Odległa o 30-45 km od miast powiatowych, pozbawiona połączenia kolejowego, autobusowego, światła elektrycznego, zniszczona w czasie II wojny światowej w 50%, rozdzielana wewnętrznymi walkami politycznymi, budziła się do nowego, innego życia.

Okres mrocznej, krwawej okupacji hitlerowskiej ludność osady Grabowiec i okolicznych wsi przeżyła bardzo dotkliwie. Już od roku 1940 rozpoczęły się aresztowania na tle politycznym mieszkańców osady. Aresztowano i wywieziono do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu dziewięciu mieszkańców z wyższym lub średnim wykształceniem. Żaden z aresztowanych nie wrócił z obozu śmierci. Wszyscy byli członkami ruchu oporu, SPZ i WZW.

2.3. Organizacja społecznej służby zdrowia

.....

Przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze, jakie nastąpiły po „wyzwoleniu”, wywarły ogromny wpływ na dalsze kształtowanie się i rozwijanie życia w Polsce. Dotyczyły one także ochrony zdrowia ludności. Powstała Społeczna Służba Zdrowia mająca na celu niesienie pomocy chorym i zabezpieczenie zdrowia społeczeństwa według zaleceń władzy ludowej.

W osadzie Grabowiec pierwsze zręby Społecznej Służby Zdrowia zostały położone już we wrześniu 1944 roku. W pierwszych latach po „wyzwoleniu” działalność tej placówki była wprawdzie bardzo mała, nie mniej jednak ośrodek zdrowia został zorganizowany i ludność tego terenu miała zabezpieczoną podstawową pomoc. Wówczas ośrodek zdrowia mieścił się w jednym pokoju w domu „poukraińskim”, przy ulicy Skierbieszowskiej 18.

Pracował tam jeden felczer, pełniąc równocześnie funkcję kierownika ośrodka. Był to starszy felczer **Marian Howorski**.

Równocześnie została zaangażowana w charakterze pielęgniarki Ośrodka Zdrowia położna **Leokadia Romska**. Od września 1944 roku aż do 1952 roku pracowała jako pielęgniarka w Ośrodku Zdrowia w Grabowcu. Od 1952 roku do chwili obecnej¹ pracuje w Izbie Porodowej w charakterze położnej pełniąc równocześnie funkcję kierownika tej Izby.

Od października 1944 roku została zaangażowana jako pomoc fizyczna **Stanisława Moskwa**. Należy zaznaczyć, że od początku swojej pracy wykazywała rzadko spotykaną uczciwość i dokładność w pracy – co powoduje, że do chwili obecnej¹ pracuje w Ośrodku Zdrowia.

Najstarszym jednak pracownikiem w służbie zdrowia na terenie Grabowca była położna **Antonina Lancmańska** (rocznik 1881). W ciągu swojej pracy odebrała około 3000 porodów. Zmarła 20 czerwca 1962 roku, pozostawiając pamięć dla swojej osoby jak i pracy włożonej w wypełnianie swoich obowiązków.

Praca położnej gminnej odbierającej porody w odległych wsiach, odciętych od pomocy lekarskiej, wymagała ogromnego wysiłku woli, odwagi i sił fizycznych. Warunki, w których często odbywały się porody urągały nieraz wszelkim wymaganiom sanitarno-higienicznym. Brak często mydła, pieluszek, pościeli, czystej bielizny nastroczał ogromne trudności w zabezpieczeniu rodzącej przez infekcję. Przy przedłużającym się porodzie położna nie miała możliwości odpoczynku. Zdana tylko na własne siły, bez możliwości zasięgnięcia rady lekarza lub odtransportowania rodzącej do szpitala przeżywała często ciężkie chwile, szczególnie w przypadkach porodów patologicznych. Nieodosobnionym przypadkiem był transport krwawiącej kobiety furmanką do szpitala odległego o 30 km, trwający kilka godzin. To mały odcinek ciężkiej i jakże odpowiedzialnej pracy położnej gminnej, terenowej.

Należy podkreślić, że w ówczesnym okresie znaczną część porodów odbierały tzw. „babki”. Były to kobiety wiejskie, trudniące się rolnictwem i gospodarstwem domowym, bez przygotowania zawodowego, niemające pojęcia o anatomii człowieka, higienie czy aseptyce. One to bez żadnego zażenowania prowadziły poród, wiązały lnem lub tasiemką pępek noworodka, brudnymi rękami „badały” rodzące kobiety. Stan taki był wynikiem stosunków, jakie panowały przez długie lata na wsi polskie. Brak uświadczenia, zacofanie, brak szkół

¹ (od wydawcy) Autorka pisała ten fragment w latach pięćdziesiątych XX wieku.

i oświaty powodował, że stan taki trwał nadal i w pierwszych latach po „wyzwoleniu”. Nic więc dziwnego, że w takich warunkach śmiertelność okołoporodowa był zastraszająca.

Z chwilą „wyzwolenia” i stworzenia Społecznej Służby Zdrowia sytuacja zmieniła się radykalnie. Prawo do ochrony zdrowia każdemu obywatelowi gwarantowała konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Z powodu braku kadr lekarskich, pielęgniarskich (w czasie okupacji zginęło około 7000 lekarzy), braku placówek służby zdrowia, sytuacja w zakresie ochrony zdrowia w pierwszych latach powojennych była bardzo ciężka. Ale założenia Społecznej Służby Zdrowia i oświaty szły w tym kierunku, aby jak najszybciej udostępnić pomoc lekarsko-pielęgniarsko-położniczą wszystkim obywatelom przez rozwój Społecznej Służby Zdrowia.

Realizację tych założeń w okresie dwudziestoletniej pracy ośrodka chcę uwidocznić na bardzo małym odcinku służby zdrowia w terenie wiejskim - terenie działalności Ośrodka Zdrowia w Grabowcu, przedstawiając rozwój i pracę ośrodka zdrowia opisem, fotografią czy wykresem.

Ośrodek zdrowia działalnością swoją obejmował teren o promieniu 10 km, i o ludności około 14000 osób. Terytorialnie należały tu gromady: Grabowiec, Mołodiatycze, Gdeszyn, Świdniki, Skomorochy, Tuczępy i Szystowice. Pracę, nad tak rozległym terenie prowadził jeden felczer, jedna pielęgniarka i jedna położna.

Od października 1945 roku zaczął pracować w ośrodku zdrowia felczer **Stanisław Kidybiński**.

W roku 1945 ośrodek zdrowia został przeniesiony do budynku „pożydowskiego” przy ulicy Kościelnej 4, zajmując w tym czasie jedną izbę i poczekalnię. Oprócz felczera w dalszym ciągu pracowała jako pielęgniarka, położna Leokadia Romska i pomoc fizyczna Stanisława Moskwa. Ilość przyjmowanych pacjentów wynosiła wówczas 3-6 dziennie. Zabiegów wykonywano więcej, były to bowiem zabiegi wykonywane na zlecenia lekarzy z miast powiatowych. W pierwszych latach po „wyzwoleniu” sytuacja odnośnie kadr służby zdrowia była bardzo trudna. Dla przykładu podam, że do roku 1951 w Hrubieszowie pracowało tylko 6-ciu lekarzy, obsługując jednocześnie szpital o 90 łózkach. W terenie pracował tylko jeden lekarz Jan Urbanowicz. W ośrodkach zdrowia pracowali felczerzy, którzy z konieczności musieli wykonywać obowiązki przerastające ich możliwości zawodowe. Niemniej należy przyznać, że w tym okresie stanowili oni awangardę służby zdrowia na wsi, oni pierwsi kładli zręby pod wiejską społeczną służbę zdrowia. Ośrodek zdrowia zapewniał podstawową pomoc lekarsko-pielęgniarską chorym oraz prowadził pracę sanitarno-oświatową. Już w roku 1948 na terenie Grabowca działała Społeczna Komisja Zdrowia przy Gminnej Radzie Narodowej. W skład jej wchodził: wójt gminy, komendant posterunku MO, czynnik społeczny oraz pracownicy Ośrodka Zdrowia. Komisja Zdrowia spełniała ważną funkcję społeczną, polegającą na kontroli poszczególnych punktów usługowych, sklepów i posesji pod względem sanitarnym oraz zgłaszanie swoich wniosków i postulatów odpowiednim władzom.

2.4. Apteka

.....

2.5. Powiatowy Związek Samorządowy w Hrubieszowie

.....

2.6. Powiatowy lekarz, kierownik wydziału zdrowia

.....

2.7. Kadra medyczna

Ciężka sytuacja w służbie zdrowia w pierwszych latach powojennych zaczęła się radykalnie poprawiać od roku 1950. Od tego, bowiem czasu, co roku kończyło studia medyczne około 2000 młodych lekarzy w 10 akademiach medycznych Polski Ludowej. Jednak mimo przyrostu nowych kadr sytuacja w społecznej służbie zdrowia, szczególnie na wsi nie była i nie jest najlepszą. Wynika to przede wszystkim z nierównego rozmieszczenia kadr lekarskich w terenie; w dalszym ciągu miasta duże i wojewódzkie grupują najwięcej lekarzy. Tam jeden lekarz przypada na 400-500 mieszkańców. Na wsi natomiast w pierwszych latach po „wyzwoleniu” przypadał 1 lekarz na 15000-20000 mieszkańców. W roku 1963 przypadał 1 lekarz na 6000 mieszkańców. Ta dysproporcja była i jest wynikiem szeregu przyczyn, które powodowały, że młody lekarz nie chciał i bał się iść na wieś. Najważniejsze przyczyny to ogromne wówczas zaniedbanie na wsi pod względem kulturalnym, oświatowym, a nawet gospodarczym. Brak odpowiednich warunków lokalowych dla placówek służby zdrowia, mieszkaniowych dla lekarzy i pielęgniarek, brak połączeń komunikacyjnych, brak często światła elektrycznego, a z drugiej strony ogromna odpowiedzialna praca, którą musiał wykonywać sam młody lekarz, pozbawiony możliwości konsultacji, bez zaplecza specjalistycznego, bez laboratorium analitycznego. To nie zachęcało młodego lekarza do pracy w terenie wiejskim.

3. Zmiany

3.1. Zatrudnienie Reginy Boczkowskiej

W roku 1951 została skierowana do pracy w Szpitalu Powiatowym w Hrubieszowie z równoczesnym objęciem kierownictwa Ośrodka Zdrowia w Grabowcu młoda lekarz medycyny **Regina Boczkowska**.

3.2. Remont budynku, biała szkoła

Pracę swoją w Grabowcu rozpoczęła Regina Boczkowska od remontu całego budynku „pożydowskiego”, przy ulicy Kościelnej 4, z przeznaczeniem na ośrodek zdrowia i izbę porodową. Na okres remontu ośrodek zdrowia został przeniesiony do ogromnej, zniszczonej sali lekcyjnej w starym budynku szkolnym, tzw. „białej szkole”, przy ulicy Kościelnej 1. W tym okresie warunki pracy były bardzo trudne. Wałęczy się sufit, dziurawa podłoga, odrapane ściany i magazyn żywnościowy opieki społecznej w kącie sali to obraz ówczesnego gabinetu lekarskiego. Brak podstawowego urządzenia gabinetu utrudniało znacznie pracę personelu. Niemniej ilość przyjętych chorych zaczęła stopniowo wzrastać. Wówczas w ośrodku zdrowia pracowano od godzin popołudniowych do późnych godzin nocnych – często do 1-szej w nocy – przy świetle lampy naftowej. Było to wynikiem pracy lekarza w Szpitalu w Hrubieszowie w godzinach przedpołudniowych.

Należy podkreślić, że lekarz medycyny Regina Boczkowska dojeżdżała codziennie rano, bez względu na pogodę i porę roku do Szpitala Powiatowego w Hrubieszowie przez okres dwóch lat, zgodnie z nakazem pracy. Komunikacji stałej nie było. Odległość 30 km należało przebyć tzw. samochodem okazyjnym, tj. ciężarowym, pocztowym, czasem traktorem, tak, aby

rano być w szpitalu (wówczas w szpitalu pracowało 3 lekarzy na 90 łóżek) wykonać dość duży zakres swojej pracy, wrócić z powrotem okazyjnym środkiem lokomocji do Grabowca i przyjąć przy „naftówce” 15-20 pacjentów. Pracę kończono często w ośrodku zdrowia głęboką nocą.

Warunki mieszkaniowe lekarza przedstawiały się w tym okresie nie najlepiej. Mieszkanie ograniczało się do jednego pomieszczenia używanego za spiżarnię. W zimie szron pokrywał ściany, pokój, bowiem nie był przygotowany do zamieszkania. O innych wygodach nie było co marzyć. Wskutek zniszczeń wojennych warunki mieszkaniowe w Grabowcu były bardzo ciężkie i nie można było zabezpieczyć lekarzowi lepszego mieszkania. Zresztą i pomieszczenia placówek służby zdrowia były bardzo zniszczone i nadawały się tylko do remontu.

3.3. Cel młodego lekarza

Praca w ciągu dwóch lat w tak ciężkich warunkach była możliwa tylko dzięki sile młodości, energii i celowi, który prześwieślał młodemu lekarzowi i personelowi Ośrodka Zdrowia i Izby Porodowej w Grabowcu.

Celem tym było:

1. Rozbudowa placówek służby zdrowia w Grabowcu poprzez zorganizowanie ośrodka zdrowia z poradnią ogólną, dziecięcą, ginekologiczną i poradnią lekarsko-dentystyczną oraz zorganizowanie izby porodowej.
2. Udzielanie pomocy lekarskiej, lekarsko-dentystycznej i pielęgniarskiej chorym w myśl zaleceń społecznej służby zdrowia.
3. Roztoczenie opieki zdrowotnej nad matką i dzieckiem.
4. Objęcie opieką profilaktyczną całej młodzieży szkolnej.
5. Przeprowadzenie szczepień ochronnych tak dzieci jak i dorosłych.
6. Szerzenie oświaty sanitarno-higienicznej w terenie wszystkimi możliwymi drogami takimi, jak: pogadanki w ramach Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, w ramach działalności ośrodka zdrowia, kolportaż broszurek, książek i pism propagandowych, praca w społecznych komisjach zdrowia.
7. Społeczna praca personelu służby zdrowia na terenie osady Grabowiec.

Wszystkie poczynania i długoletnia praca całego personelu służby zdrowia w Grabowcu szły w tym kierunku, aby zabezpieczyć zdrowie każdego człowieka.

3.4. Odremontowany budynek

Jesienią 1951 roku oddany został do użytku odremontowany budynek przy ulicy Kościelnej 4 z przeznaczeniem na ośrodek zdrowia i izbę porodową. Ośrodek zdrowia otrzymał trzy pomieszczenia: gabinet lekarski, gabinet zabiegowy oraz poczekalnię. Druga część budynku została przeznaczona dla izby porodowej.

Równocześnie została zaangażowana do Ośrodka Zdrowia młodsza pielęgniarka **Lucyna Raczyńska**.

Dotychczas pracująca na stanowisku pielęgniarki położna Leokadia Romska została zaangażowana jako położna w nowoorganizującą się Izbę Porodową w Grabowcu.

Urządzenie ośrodka zdrowia wymagało ogromnego wysiłku. Należy bowiem pamiętać, że były to ciężkie lata powojenne, fundusze na urządzenia placówek były ograniczone, istniały duże trudności w otrzymaniu i zakupie sprzętu lekarskiego jak i gospodarczego. Niemniej jednak przy pomocy ówczesnego kierownictwa Wydziału Zdrowia PPRN w Hrubieszowie

urządzono ośrodek zdrowia i izbę porodową starym, używanym sprzętem placówek zdrowia z Waręża, który w ramach umowy terytorialnej między Polską a ZSSR został przydzielony do Związku Radzieckiego.

3.5. Praca zespołu

W pierwszych latach pracy obecnego zespołu, tj. Reginy Boczkowskiej, pielęgniarki Lucyny Raczyńskiej oraz pomocy fizycznej Stanisławy Moskwy, wprowadzono w działalność ośrodka zdrowia zasady Społecznej Służby Zdrowia – zakładające, że z usług tej placówki ma prawo korzystać każdy; ubezpieczony czy nieubezpieczony, z tym, że pacjent ubezpieczony otrzymywał poradę lekarską i zabieg bezpłatnie natomiast pacjent nieubezpieczony opłacał 10 zł (dziesięć złotych) za poradę lekarską, a od roku 1957 – 20 zł (dwadzieścia złotych), oraz za zabieg pielęgniarstwa 5 zł (pięć złotych). W prywatnych gabinetach opłaty kształtowały się od 50 zł do 100 zł. Kwoty pobierane były za pokwitowaniem i odprowadzane do Wydziału Zdrowia PPRN w Hrubieszowie. Cennik opłat wywieszony w poczekalni ośrodka zapoznawał pacjentów z ustalonymi opłatami.

Ta forma pracy oraz uczciwość w załatwianiu pacjentów spowodowała, że społeczeństwo zaczęło darzyć zaufaniem społeczną placówkę służby zdrowia i przekonało się, że jakość usług lekarsko-pielęgniarskich nie idzie w parze z wysokością opłat. Przekonano się, że niskie opłaty za leczenie w ośrodku zdrowia są wynikiem zdobyczy socjalnych, jakie przyniosły za sobą zmiany polityczno-społeczne.

Nieufność, którą społeczeństwo wsi darzyło wszystko co nowe, nie ominęła także i społecznej służby zdrowia. Nie wierzono, aby bezpłatnie lub za niską opłatą można było dobrze leczyć. Trzeba było pracą udowadniać, że udogodnienia, które niesła społeczna służba zdrowia są dla nich, dla zabezpieczenia ich zdrowia a wypływają z istoty przemian, które zaszły w Polsce Ludowej. Lata ciężkiej pracy małego zespołu pracowników Ośrodka Zdrowia i Izby Porodowej w Grabowcu przekonały społeczeństwo tego terenu o słuszności założeń społecznej służby zdrowia.

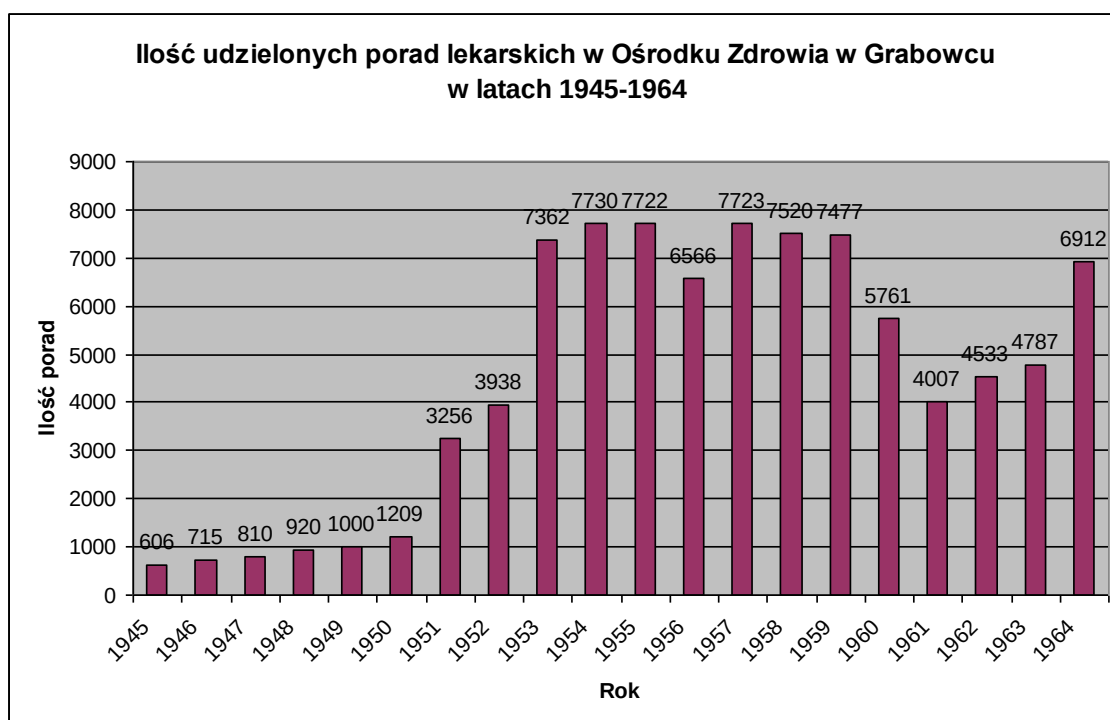
Praca jednego lekarza w promieniu 10-ciu km obejmująca teren zamieszkały przez ca 14000 mieszkańców była bardzo ciężka. Godziny pracy nie były normowane. Lekarz i pielęgniarka wiejskiego ośrodka musieli być stale w pogotowiu. O każdej porze dnia i nocy musiano załatwiać chorych, często niewymagających natychmiastowej, nocnej porady. Ludzie nie byli przyzwyczajeni do tego, że lekarz ma godziny pracy, a będąc sam w terenie nie jest po prostu w stanie pracować dzień i noc. Jeszcze gorzej sytuacja przedstawiała się z godzinami pracy pielęgniarki. Należy bowiem pamiętać, że w latach pięćdziesiątych stosowano w terapii w ogromnych ilościach penicylinę, podawaną chorym w postaci iniekcji domięśniowych co trzy godziny bez przerwy przez dwie – trzy doby. Praktycznie biorąc pielęgniarka pełniła ciągły dyżur.

Praca w takich ciężkich warunkach wymagała od personelu fachowego ogromnego wysiłku woli, samozaparcia i dużo sił fizycznych. Wkład pracy nie poszedł na marne. Potwierdzają to osiągnięcia w pracy zdobyte przez personel fachowy i pomocniczy w okresie 13-lecia działalności placówek społecznej służby zdrowia w Grabowcu.

Pracę w placówkach społecznej służby zdrowia należy ująć w dwa główne zagadnienia:

1. Lecznictwo otwarte – obejmujące poradnię ogólną oraz lekarsko-dentystyczną, aptekę.
2. Lecznictwo zamknięte – obejmujące działalność izby porodowej.

4. Lecznictwo otwarte

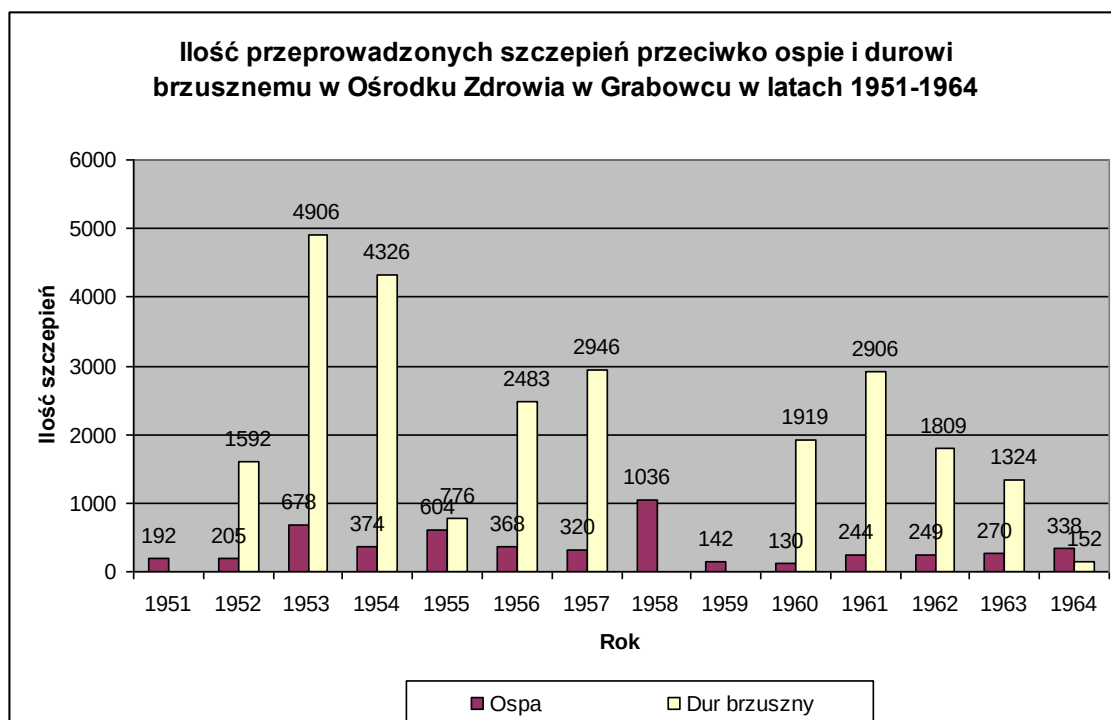

Wykres 1 – Ilość udzielonych porad lekarskich w Ośrodku Zdrowia w Grabowcu w latach 1945-1964.

.....

4.1. Profilaktyka, czyli zapobieganie chorobom

.....

Wykres 2 – Ilość przeprowadzonych szczepień przeciwko ospie i durowi brzusznemu w Ośrodku Zdrowia w Grabowcu w latach 1951-1964.

4.2. Higiena szkolna

W roku 1953 opiekę higieniczno-lekarską nad uczącymi się dziećmi i młodzieżą objęło ministerstwo zdrowia i od tej pory organizacja tej opieki w szkołach i placówkach wychowania należy do terenowych placówek społecznej służby zdrowia.

Higiena szkolna jest jedną z działów higieny społecznej. Jest nauką o rozwoju i ochronie zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej. W celu pełnienia nadzoru nad warunkami higieniczno-sanitarnymi szkół, przedszkoli i zakładów wychowania oraz zabezpieczenia zdrowia młodzieży szkolnej, społeczne placówki służby zdrowia zostały zobowiązane do pełnienia opieki sanitarno-epidemiologicznej we wszystkich szkołach znajdujących się na terenie działalności ośrodków zdrowia i punktów felczerskich.

Do roku 1959 opieka higieniczno-sanitarna na wsi – na terenie Ośrodka Zdrowia w Grabowcu była niewystarczająca, ograniczała się do jednokrotnego w ciągu roku szkolnego przebadania dzieci szkolnych. W roku 1959 została podjęta uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie w sprawie usprawnienia opieki lekarsko-pielęgniarskiej nad młodzieżą szkolną. W myśl tej uchwały należy dwukrotnie w ciągu roku szkolnego przebadать wszystkie dzieci szkolne, systematycznie prowadzić prace profilaktyczne – jak przeglądy czystości, pogadanki z zakresu oświaty sanitarnej. Dodatkowym badaniom podlegają dzieci wstępujące do klasy pierwszej oraz kończące siódmą klasę szkoły podstawowej, otrzymujące specjalne świadectwa zdrowia. Z badań lekarskich korzystają także dzieci wyjeżdżające na obozy, kolonie letnie i zimowe oraz biorące udział w zawodach sportowych i szkoleniu wojskowym. W roku 1963 wszystkie dzieci do lat 14 zostały objęte bezpłatną opieką lekarską w lecznictwie otwartym, co umożliwiało im korzystanie z pomocy lekarskiej już we wczesnych stadiach choroby.

Ośrodek Zdrowia w Grabowcu prowadzi opiekę sanitarno-higieniczną nad wszystkimi szkołami znajdującymi się na terenie jego działalności a mianowicie:

1. Przedszkole w Grabowcu.
2. Liceum Ogólnokształcące w Grabowcu.
3. Szkoła Podstawowa w Grabowcu. (7 klasowa).
4. Szkoła Podstawowa w Bereściu (7 klasowa).
5. Szkoła Podstawowa w Szystowicach (7 klasowa).
6. Szkoła Podstawowa w Tuczępach (7 klasowa).
7. Szkoła Podstawowa w Skomorochach Małych (7 klasowa).
8. Szkoła Podstawowa w Ornatowicach (4 klasowa).
9. Szkoła Podstawowa w Czechówce.
10. Szkoła Podstawowa w Skomorochach Dużych.
11. Szkoła Podstawowa w Majdanie Tuczępskim.
12. Szkoła Podstawowa w Wolicy Uchańskiej.
13. Szkoła Podstawowa w Cieszynie.
14. Szkoła Podstawowa w Żurawlowie.

Wszystkie dzieci tych szkół są badane dwukrotnie w ciągu roku szkolnego, w razie potrzeby kierowane do odpowiednich przychodni specjalistycznych powiatowych lub wojewódzkich. Objęte są systematyczną akcją szczepień ochronnych oraz przeglądami higienicznymi. Częste konsultacje z rodzicami lub wychowawcami ułatwiają pracę personelu lekarsko-pielęgniarskiego.

Należy zaznaczyć, że mimo ciągłej poprawy w zakresie przydatności budynków szkolnych do potrzeb nauczania, jeszcze 4 szkoły niepełnoklasowe mieszczą się w bardzo ciężkich warunkach lokalowych, nie nadających się do celów szkolnych.

Tabela 1 – Ilość dzieci uczęszczających do szkół w latach 1945-1964 na terenie działalności Ośrodka Zdrowia w Grabowcu.

Szkoła w miejscowości	Rok szkolny																			
	1945/46	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65
Bereść			27	28	28	37	32	31	42	36	49	54	64	73	82	80	86	88	90	78
Cieszyn								18	19	24	36	33	34	41	49	44	40	29	30	32
Czechówka		71	49	45	41	34	37	42	42	50	43	35	39	34	42	40	47	48	43	40
Grabowiec-SP	441	442	351	369	366	371	334	285	297	251	356	397	372	433	447	468	455	407	432	465
Grabowiec-LO							44	78	98	116	116	121	121	125	130	164	217	259	302	308
Majdan Tuczepski		68	72	68	42	32	37	35	34	36	28	30	34	42	41	40	36	33	33	35
Ornatowice		32	31	38	43	40	40	49	50	53	55	50	51	60	58	50	48	45	43	26
Skomorochy Duże												40	27	23	30	28	26	23	18	18
Skomorochy Małe		68	98	101	96	73	55	62	58	61	52	97	97	77	75	89	106	105	103	79
Szystowice		27	72	54	50	42	39	83	81	78	76	93	108	105	101	110	114	130	117	119
Tuczępy	41	26	30	20	30	35	40	43	70	73	75	78	81	90	93	94	100	131	143	116
Wolica Uchańska	13	11	9	9	10	12	11	15	17	20	25	30	29	36	38	35	27	23	23	26
Żurawłów														25	23	26	19	18	19	17
Grabowiec – Przedszkole								18	10	12	30	24	26	44	39	38	42	32	28	26
Razem	495	745	739	732	706	676	669	759	818	810	941	1082	1083	1208	1248	1306	1363	1371	1424	1385

Do prac profilaktycznych prowadzonych przez fachowy personel placówek służby zdrowia w Grabowcu należy zaliczyć także systematyczne prowadzenie pogadań i wykładów z zakresu oświaty sanitarno-higienicznej wśród pacjentów, kobiet rodzących, młodzieży szkolnej i całego społeczeństwa. Zorganizowana „Szkoła Zdrowia” - tzn. cykl wykładów, obejmujący szereg zagadnień z zakresu pielęgnacji niemowląt, higieny osobistej, otoczenia, żywienia, chorób społecznych, zakaźnych, odzwierzęcych, walki z alkoholizmem – odegrała dużą rolę w okresie jesienno-zimowym. Cieszą się one dużą frekwencją społeczeństwa Grabowca, Góry Grabowiec i Siedliska.

Poza wygłaszaniem pogadań i wykładów ośrodek zdrowia prowadzi kolportaż pism i broszur o tematyce związanej z ochroną zdrowia, opracowuje gazetki ściennie i pogadanki przez radiowęzeł ilustrujące rozwój społecznej służby zdrowia. Poza tym personel placówek służby zdrowia bierze czynny udział w komisjach sanitarnych Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Grabowcu sprawdzając stan sanitarny punktów usługowych, placówek społecznych i państwowych, szkół oraz posesji prywatnych.

W związku z hasłem Wydziału Zdrowia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie „Zmieniamy oblicze wsi lubelskiej” zagadnienia wyglądu, higienizacji i estetyki osiedli nabrały szczególnego znaczenia. Komitet aktywacji osiedla pracą swoją i mobilizacją społeczeństwa poprawia i upiększa nasze zaniedbane dotychczas wsie i osady.

Ciągła i systematyczna praca związana z podnoszeniem oświaty sanitarnej i większym uświadomieniem społeczeństwa odnośnie zasad ochrony zdrowia powoduje, że koniecznym staje się prowadzenie poradni dla dzieci zdrowych, kobiet ciężarnych lub świadomego macierzyństwa – w ramach poradni ogólnej. Coraz częściej zgłaszają się matki z dziećmi zdrowymi prosząc o wskazówki do pielęgnacji a nawet wychowania dziecka. Kobiety ciężarne z reguły są badane dwukrotnie w czasie ciąży a w razie potrzeby kierowane do poradni

specjalistycznej w Hrubieszowie. Opiekę nad kobietą ciężarną utrudnia brak laboratorium analitycznego w ośrodku zdrowia a wysyłanie do Laboratorium w Hrubieszowie jest dla kobiety ciężarnej zawsze uciążliwe (30 km odległości). Problem ten zostanie na naszym terenie rozwiązany z chwilą oddania nowego ośrodka zdrowia do użytku w 1964 roku. W poradni ogólnej ośrodka zdrowia prowadzi się także poradnictwo z zakresu seksuologii, współżycia małżeńskiego i planowania rodziny. Wydaje się zaświadczenia o stanie zdrowia kandydatów do związku małżeńskiego.

Te różne formy pracy profilaktycznej, uświadamiającej wpływają zdecydowanie na podniesienie stanu zdrowotności społeczeństwa, podniesienie kultury i oświaty sanitarnej, wyglądu osobistego, mieszkań, otoczenia i całych osiedli.

Rezultat pracy personelu służby zdrowia z zakresu profilaktyki uwidacznia się wyraźnie w gwałtownym spadku śmiertelności niemowląt od 0 do 1 roku życia.

,.....

4.3. Lecznictwo stomatologiczne

Równolegle z rozwojem usług społecznej służby zdrowia z zakresu medycyny ogólnej, zaznaczył się wyraźnie brak opieki stomatologicznej nad ludnością terenu. Uzębienie, szczególnie młodzieży, wymagało natychmiastowej pomocy lekarskiej. Z powodu braku stałego lekarza-dentysty Wydział Zdrowia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie zainstalował ambulans dentystyczny (ruchomy), obsługiwany przez dwóch lekarzy dentystów i dwie laborantki. Ze względu na potrzeby ludności pobyt ambulansu przedłużono z 2 miesięcy do 2 lat.

Od roku 1956 została zorganizowana przychodnia lekarsko-dentystyczna. Została zatrudniona lekarz-dentysta dr **Stanisława Bartoszewicz**. Nowo zorganizowana przychodnia mieściła się w prywatnym lokalu przy ulicy Wojsławskiej. Składała się z gabinetu lekarskiego i poczekalni. Dzięki staraniom Wydziału Zdrowia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie urządzenie gabinetu dentystycznego zostało w krótkim czasie dostarczone. Na stanowisku laborantki dentystycznej została zatrudniona **Izabela Kicińska**. Pracę rozpoczęła 1 lutego 1956 roku. Jako pomoc fizyczna, na zasadach ryczałtu, została zatrudniona **Maria Kraszkiewicz**. Zespół ten pracował do roku 1958. W tym roku została zaangażowana lekarz-dentysta dr **Halina Grodzka**. Pozostały personel poradni dentystycznej nie zmienił się. Dr Grodzka pracowała do 1 lipca 1963 roku. Po jej wyjeździe do 1 października lekarza dentysty nie było.

,.....

4.4. Apteka Nr 43 w Grabowcu

Uzupełnieniem społecznej służby zdrowia w Grabowcu była i jest apteka.

,.....

5. Lecznictwo zamknięte – izba porodowa

5.1. Podstawowe informacje

,.....

5.2. Organizacja Izby Porodowej w Grabowcu

W Grabowcu została zorganizowana izba porodowa w roku 1952 i otwarta 21 marca tego roku. Mieści się w budynku przy ulicy Kościelnej 4, zajmując nader szczupłe pomieszczenie składające się z jednej sali leżących, jednej sali rodzących, pokoiku przygotowawczego oraz kuchni. Izba jest pięciolóżkowa. Warunki lokalowe są złe, brak np. oddzielnego pomieszczenia dla noworodków, które z konieczności leżą na sali matek, brak izolatki dla gorączkujących, brak magazynu itp. Piece węglowe, brak wody bieżącej i światła elektrycznego (Grabowiec otrzymał światło elektryczne w grudniu 1957 r.) utrudniały pracę personelu niższego. Mimo trudnych warunków lokalowych otwarciu izby porodowej stało się konieczne. Świadczy o tym fakt, że w krótkim czasie wszystkie porody z terenu odbierane były w izbie porodowej.

.....

5.3. Pracownicy izby

Położną izby porodowej i zarazem kierownikiem jej jest od 1952 roku **Leokadia Romska**. W latach 1944-1952 pracowała w charakterze pielęgniarki w Ośrodku Zdrowia w Grabowcu. Dane personalne znajdują się na początku tej kroniki.

.....

Opiekę lekarską nad izbą porodową sprawuje Regina Boczkowska. Do obowiązków lekarza należy pomoc przy porodach patologicznych, codzienne badanie położnic i dwukrotne badanie noworodków w czasie pobytu w izbie porodowej. Poza tym lekarz jest obowiązany przybyć do izby na każde wezwanie położnej.

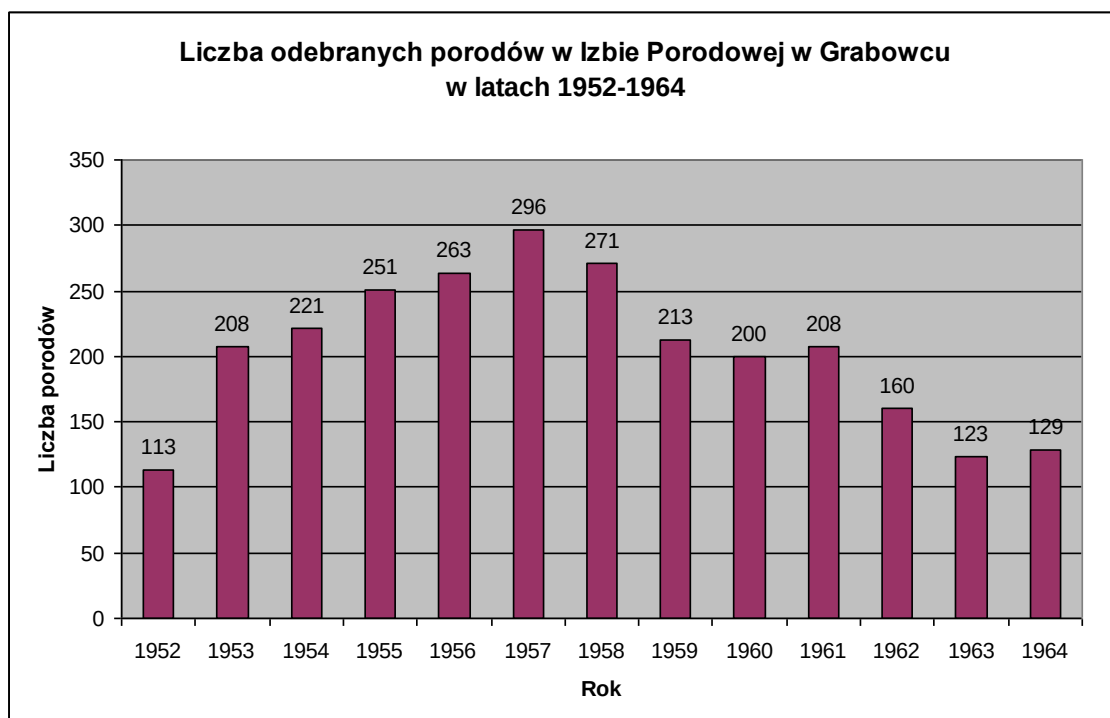
5.4. Zasady korzystania z izby porodowej

.....

5.5. Praca izby porodowej

Praca izby porodowej najbardziej uwidacznia się w ilości odebranych porodów. Do roku 1959 wzrasta ilość porodów odebranych w izbie porodowej. A od tego roku zaznacza się bardzo wyraźny spadek ilości porodów. Wynika to z kilku przyczyn:

- rozbudowy izb porodowych w sąsiedzkich gromadach jak: Skierbieszów i Wojsławice, teren działalności Izby Porodowej w Grabowcu bardzo się zmniejszył,
- rodzenie przez roczniki okupacyjne,
- wprowadzenie ustawy w życie o dopuszczeniu przerywania ciąży w placówkach służby zdrowia,
- działalność Towarzystwa Świadomego Macierzyństwa.

Wykres 3 – Liczba odebranych porodów w Izbie Porodowej w Grabowcu w latach 1952-1964.

.....

6. Budowa i oddanie do użytku nowego budynku ośrodka zdrowia

6.1. Potrzeba rozbudowy ośrodka

Stały wzrost zadań społecznej służby zdrowia, zwiększające się z roku na rok potrzeby ludności w zakresie ochrony zdrowia i stały postęp nauk medycznych, stworzył konieczność rozbudowy istniejącej już placówki zdrowia w Grabowcu, zwiększenia personelu fachowego do dwóch lekarzy medycyny ogólnej, dwóch lekarzy stomatologów, dwu pielęgniarek dyplomowanych, dwu laborantek dentystycznych, laborantki medyczno-analitycznej, rejestratorki oraz 10 osób personelu pomocniczo-fizycznego.

Potrzebę rozbudowy Ośrodka Zdrowia w Grabowcu widziało społeczeństwo tego terenu już w roku 1959 inicjując budowę nowej placówki czynem społecznym. Inicjatywa ta wypłynęła na zebraniu społeczeństwa z radnym Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie pułkownikiem Ludwikiem Knawą, wojewódzkim komendantem MO. Projekt ten został poparty przez Komitet Powiatowy PZPR, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Hrubieszowie oraz Wydział Zdrowia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie.

6.2. Społeczny komitet budowy

Już 11 stycznia 1959 roku odbyło się pierwsze organizacyjne zebranie z udziałem czynników politycznych i administracyjnych powiatu, przewodniczących sąsiedzkich rad narodowych, przedstawicieli organizacji społecznych i politycznych.

Wyłoniony został Społeczny Komitet Budowy Ośrodka Zdrowia w Grabowcu w ilości 23 osób. Weszli do niego mieszkańcy: z osady Grabowiec 11 osób, z Góry Grabowiec 7 osób,

z Grabowczyka 2 osoby, z Dańczypola 1 osoba, z Henrykówka 1 osoba i z Bronisławki 1 osoba.

Przewodniczącym Społecznego Komitetu Budowy Ośrodka Zdrowia w Grabowcu został wybrany **Jan Dwojakowski**, sekretarzem tego komitetu została Regina Boczkowska.

Skład Społecznego Komitetu Budowy Ośrodka Zdrowia w Grabowcu:

.....

6.3. Budowa nowego ośrodka zdrowia i izby porodowej

.....

Tabela 2 – Akumulacja środków na budowę Ośrodka Zdrowia w Grabowcu.

Rodzaj środków	Wielkość (w zł)
Dotacje Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy	248000
Dotacje z budżetu terenowego	50000
Wpłata pieniężna od ludności	12000
Razem	310000

6.4. Uroczyste² otwarcie ośrodka

.....

7. Praca w nowym budynku, 1964 - 2000

Oddany do użytku w roku 1964 nowy budynek Ośrodka Zdrowia w Grabowcu, przy ulicy Koziej 2, wybudowany przez mieszkańców gminy Grabowiec w czynie społecznym, dofinansowanym przez Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy, stał się nowoczesną placówką ochrony zdrowia w gminie Grabowiec. Otrzymanie nowoczesnego ośrodka zdrowia nałożyło na personel pielęgniarsko-lekarski nowe, zwiększone zadania i obowiązki.

7.1. Rozlokowanie

Od sierpnia 1964 roku rozpoczęto pracę w nowym budynku ośrodka zdrowia. Pomieszczenia w starym budynku przeznaczono na mieszkania dla pracowników służby zdrowia. W nowym budynku znalazły się pomieszczenia: wszystkie gabinety, izba porodowa, apteka.

Izba porodowa zajęła całe piętro, urządzono: salę rodzących, dwie sale położnic, salę noworodków, salę przygotowawczą, pokój administracyjny, sterylizatornię oraz magazyn, brudownik, kuchnię, sanitariat WC, umywalnię. Poza tym na piętrze przeznaczono dwa pokoje, przedpokój i urządzenia sanitarne na mieszkanie dla położnej.

Na parterze urządzono: poradnię lekarsko-stomatologiczną, z gabinetem i poczekalnią, dwa gabinety lekarzy ogólnych, gabinet zabiegowy, rejestrację oraz dużą poczekalnię. Na parterze znalazła pomieszczenie także apteka, zajmując pięć pomieszczeń.

² (od wydawcy) Na okoliczność otwarcia ośrodka posadzono trzy dęby, które dalej rosły w dniu wydania książki.

W suterynach umieszczono: magazyny apteki, ośrodka zdrowia i izby porodowej, pralnię, suszarnię, warsztat mechaniczny, kotłownię, magazyn opału oraz hydrofornię.

Budynek posiada kanalizację, centralne ogrzewanie oraz bieżącą wodę. Od roku 1964, tj. równocześnie z oddaniem nowego ośrodka zdrowia do użytku został zatrudniony na stanowisku konserwatora – palacza **Adolf Czausz**. W ośrodku zdrowia pełniąc funkcję konserwatora zasłużył na miano „złotych rąk”, bowiem szereg prac z zakresu reperacji, uszkodzeń sprzętu medycznego i gospodarczego wykonywał we własnym zakresie zaoszczędzając przy tym znaczne sumy jak i czas potrzebny na remont poza ośrodkiem zdrowia.

Posesja ośrodka zdrowia została ogrodzona siatką drucianą, ułożono chodniki i podjazdy brukowane. Zasadzono żywopłot, 100 sztuk świerków, 60 krzaków róży wielokwiatowej, 100 krzewów foliantów, srebrne świerki i krzewy ozdobne. Zasiano trawę i założono cztery rabatki kwiatowe przed wejściem do ośrodka zdrowia.

W ramach inwestycji wyposażono placówki służby zdrowia w potrzebny sprzęt medyczny, fizykoterapeutyczny oraz gospodarczy.

Wyposażenie w sprzęt medyczny i gospodarczy jest dobre. Ośrodek posiada maszynę do pisania oraz magnetofon czterościeżkowy – potrzebny do prac profilaktycznych.

7.2. Lecznictwo otwarte, ośrodek zdrowia – poradnia ogólna

.....

7.3. Instruktorzy higieny pracy

Od stycznia 1965 roku został zaangażowany felczer medycyny **Mieczysław Bielaszewski**, gdyż ciągle wzrastające potrzeby w zakresie usług lekarskich oraz prac profilaktycznych przerastały siły jednego lekarza. Felczer medycyny Bielaszewski prowadził higienę szkolną oraz część usług. Od 1970 roku pracował okresowo delegowany do Gminnego Ośrodka Zdrowia w Grabowcu felczer medycyny **Stanisław Pawłoś** pracując jednocześnie w Ośrodku Zdrowia w Nieleddwi.

.....

7.4. Laboratorium analityczne

Od 1 lutego 1970 roku rozpoczęło pracę laboratorium analityczne, wykonujące podstawowe analizy jak: morfologię krwi z Schilingiem, OB, latex, analizę moczu, kał na krew utajoną, kał na jaja pasożytów.

.....

7.5. Higiena szkolna

Rosnące potrzeby ludności w zakresie usług leczniczo-pielęgniarskich a szczególnie w zakresie profilaktyki jak szczepienia ochronne, higiena szkolna, oświata zdrowotna i praca środowiskowa, wymagały powiększenia liczby personelu. Staraniem kierownictwa ośrodka zdrowia uzyskano etat i zatrudniono pielęgniarkę dyplomowaną **Gabrielę Gorzkowską**.

7.6. Lecznictwo otwarte, poradnia lekarsko – stomatologiczna

Poradnia lekarsko – stomatologiczna prowadzi prace usługowe z zakresu leczenia i wypełniania ubytków, usuwania nienadających się do leczenia zębów, leczenie chorób jamy ustnej oraz prace profilaktyczne – planowe leczenie młodzieży szkolnej oraz oświatę sanitarną.

Po oddaniu do użytku nowego budynku największą sprawą było uruchomienie poradni lekarsko-stomatologicznej przez zatrudnienie w niej lekarza-stomatologa. Od października 1964 roku zatrudniono lekarzy stomatologów: **Elżbietę Petruczanis-Gutry, Jerzego Gutry**. Lekarze pracowali do października 1967 roku. Zamieszkali w starym ośrodku zdrowia, przy ulicy Kościelnej 4. Zatrudnienie i praca lekarzy stomatologów zabezpieczała usługi i pomoc dentystyczną mieszkańcom naszego terenu.

.....

7.7. Lecznictwo zamknięte, izba porodowa

Izba porodowa świadczy usługi z zakresu położnictwa, odbierając porody fizjologiczne oraz prowadzi prace profilaktyczne z zakresu oświaty sanitarnej.

7.8. Apteka

Apteka zatrudnia jednego magistra farmacji, pomoc technika farmacji na pół etatu oraz pracownika administracji.

8. Podsumowanie

8.1. Półwiecze działalności

Rozwój i działalność Gminnego Ośrodka Zdrowia w Grabowcu w okresie półwiecza zaznaczyły się przejściem od jednego felczera medycyny w roku 1944 - pracującego w jednym pokoju starego budynku do zatrudnienia w latach 1964-2000 zespołu pracowników medycznych: lekarzy medycyny, lekarzy stomatologów, mgr farmacji, laborantów, dyplomowanych pielęgniarek, położnych, rejestratorki, kierowcy karetki i pracowników pomocniczych gospodarczych, palaczy. Zespół wykonywał swoje obowiązki już w nowoczesnym, dobrze urządzonej ośrodku zdrowia i aptece.

Pracownicy gminnego ośrodka zdrowia, izby porodowej i apteki wykonywali dobrze swoje obowiązki a zatem wymagają szacunku i pamięci.

8.2. Reforma służby zdrowia - 2001

.....

9. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia, poradnia ogólna

9.1. Howorski Marian – felczer

Urodził się 8 września 1884 roku na Wołyniu. W roku 1903 ukończył szkołę felcherską

w Kijowie. Pracował w Ośrodku Zdrowia w Grabowcu od września 1944 roku do października 1945 roku. Od października 1945 roku zostaje zatrudniony w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Białopolu (pow. Hrubieszów).

9.2. Kidybiński Stanisław, felczer

Urodził się 28 sierpnia 1888 roku w Jarosławcu (pow. Hrubieszów). Szkołę felcherską ukończył w Kijowie w roku 1909. W Grabowcu pracował jako felczer i kierownik ośrodka zdrowia od października 1945 roku do maja 1951 roku. Od maja 1951 roku zostaje zatrudniony w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Strzyżowie (pow. Hrubieszów).

9.3. Boczkowska Regina, lekarz medycyny

Urodziła się 16 sierpnia 1921 roku w Grabowcu (powiat Hrubieszów). Rodzice: Władysław i Zofia. W 1935 roku ukończyła 7-klasową Publiczną Szkołę Powszechną w Grabowcu. Od 1935 roku uczęszczała do Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, gdzie otrzymała tzw. „małą maturę”. Po wojnie, od września 1944 roku do czerwca 1945 roku, uczyła się w Liceum Ogólnokształcącym w Hrubieszowie, gdzie otrzymała świadectwo dojrzałości – maturę.

Od października 1945 roku rozpoczęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Dyplom lekarza medycyny otrzymała 21 listopada 1951 roku.

Nakazem pracy została skierowana na dwuletni staż do Szpitala Powiatowego w Hrubieszowie. Równocześnie została zatrudniona w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Grabowcu, jako lekarz medycyny i kierownik tej placówki. W latach 1952-1978 sprawowała nadzór medyczny nad izbą porodową.

Specjalizację z zakresu interny ukończyła w roku 1955 w Studium Doskonalenia Kadr Lekarskich w Bydgoszczy. Dnia 19 marca 1956 roku uzyskała specjalizację I^o z zakresu chorób wewnętrznych w Instytucie Doskonalenia i Specjalizacji Kadr Medycznych w Warszawie. W roku 1969 odbyła szkolenie w Instytucie Pracy i Wsi w Lublinie. W roku 1971 ukończyła kurs „Główne problemy pracy lekarza w środowisku wiejskim”. W roku 1985 przeszła szkolenie w zakresie pediatrii w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Zamościu.

W latach 1953-1964 pełniła społeczną funkcję radnej Powiatowej Rady Narodowej w Hrubieszowie. W latach 1957-1960 była członkiem Prezydium PRN w Hrubieszowie, od 1960 roku przewodniczącą Powiatowej Komisji Zdrowia. W roku 1959 była inspiratorem budowy nowego ośrodka zdrowia w czynie społecznym w Grabowcu, który został oddany do użytku w roku 1964. Brała czynny udział w pracy Rady Zakładowej Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia w Hrubieszowie. W latach siedemdziesiątych dwudziestego wieku była radną Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zamościu.

Za swoją pracę zawodową i społeczną została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi w roku 1957 i w roku 1963 Honorową Odznaką 1000-lecia Państwa Polskiego.

W roku 1993 przeszła na emeryturę.

.....

10. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia, poradnia lekarsko – stomatologiczna

.....

11. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia, laboratorium, higiena pracy, rejestracja

.....

12. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia, pielęgniarki, położne, rehabilitantka

.....

13. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia, personel pomocniczy ośrodka zdrowia i poradni stomatologicznej

.....

14. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia, izba porodowa

14.1. Lancmańska Antonina, położna

Urodzona 22 lutego 1881 roku w Horodle (pow. Hrubieszów). Szkołę Położnych ukończyła w roku 1924 we Lwowie.

Po otrzymaniu dyplomu zaczęła pracować na terenie gminy Grabowiec jako jedyna położna. Po zorganizowaniu izby porodowej w Grabowcu w 1952 roku zastępowała okresowo położną izby. Nieprzerwanie pracowała do roku 1960, przechodząc po 36 latach pracy na zasłużoną emeryturę. W ciągu swojej pracy odebrała około 3000 porodów. Zmarła 20 czerwca 1962 roku, pozostawiając pamięć o swojej osobie jak i pracy włożonej w wypełnianiu swoich obowiązków.

.....

15. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia, apteka

.....

16. Zdjęcia – cz. 1

16.1. Panorama Grabowca

.....

Zdjęcie 1 – Panorama Grabowca – 1939 rok.

.....

Zdjęcie 2 – Panorama Grabowca – 1955 rok.

.....

Zdjęcie 3 – Panorama Grabowca – 1964 rok.

16.2. Stare budynki ośrodka zdrowia

Zdjęcie 4 – Budynek³ ośrodka zdrowia przy ulicy Skierbieszowskiej – 1945 rok.

Zdjęcie 5 – Budynek ośrodka zdrowia przy ulicy Kościelnej 4.

³ (od wydawcy) W tym budynku mieszkała później Antonina Lancmańska.

Zdjęcie 6 – Budynek apteki przy ulicy Skierbieszowskiej 4.

Zdjęcie 7 – Budynek szkoły tzw. „białej szkoły”, gdzie w 1949 roku mieścił się ośrodek zdrowia.

Zdjęcie 8 – Pracownicy ośrodka przed budynkiem przy ulicy Kościelnej 4.

16.3. Izba porodowa

.....

Zdjęcie 9 – Trojaczki Janiny Sitarz z miejscowości Wysokie II (urodziły się 31 sierpnia 1956 roku). Obok łóżka siedzą od lewej: Regina Boczkowska, Leokadia Romska, Stefania Wszytko.

Zdjęcie 10 – Transport trojaczków do Lublina. Stoją od lewej: n, Lucyna Raczyńska, Stefania Wszytko, n, n, Leokadia Romska, Regina Boczkowska, Stanisława Moskwa.

Zdjęcie 11 – Sala leżących, przy łóżeczku Leokadia Romska.

16.4. Pochody – 1 maja

17. Zdjęcia – cz. 2

17.1. Komisja zdrowia GRN w Grabowcu

Zdjęcie 12 – Komisja zdrowia Gromadzkiej Rady Narodowej w Grabowcu – 1959 rok.

17.2. Władza powiatowa, wojewódzka służby zdrowia

Zdjęcie 13 – Ksawery Kopczyński, sekretarz Powiatowego Związku Samorządowego.

Zdjęcie 14 – Feliks Cygańczuk, lekarz powiatowy.

Zdjęcie 15 – Józef Remarczyk, kierownik Wydziału Zdrowia PPRN w Hrubieszowie.

Zdjęcie 16 – Władysław Dąbrowski, kierownik Wydziału Zdrowia PPRN w Hrubieszowie.

18. Zdjęcia – cz. 3

18.1. Społeczny Komitet Budowy Ośrodka Zdrowia

.....

18.2. Współpracownicy budowy budynku ośrodka zdrowia

.....

18.3. Budowa budynku ośrodka zdrowia

Zdjęcie 17 – Praca ludności przy wykopach na fundamenty budynku ośrodka zdrowia – 1959 rok.

Zdjęcie 18 – Praca ludności przy wykopach na fundamenty budynku ośrodka zdrowia – 1959 rok.

.....

Zdjęcie 19 – Podpisanie aktu erekcyjnego przez Pawła Dąbka – 15 maja 1959 roku.

Zdjęcie 20 – Roboty przy dojeździe do budynku ośrodka zdrowia – 1962 rok.

Zdjęcie 21 – Niwelacja terenu wokół budynku ośrodka zdrowia – 1963 rok.

Zdjęcie 22 – Budynek ośrodka zdrowia przy ulicy Koziej 4 – 1964 rok.

18.4. Otwarcie budynku ośrodka zdrowia – 25 lipca 1964 roku

Zdjęcie 23 – Przewodniczący Społecznego Komitetu Budowy Ośrodka Zdrowia – Jan Dwojakowski składa sprawozdanie z działalności komitetu. Od lewej stoją (dorośli): Knawa⁴, Tadeusz Nosko, Paweł Dąbek, Jan Dwojakowski.

.....

Zdjęcie 24 – Przemawia do społeczności lokalnej Paweł Dąbek, z lewej stoi Tadeusz Nosko.

.....

⁴ Komendant wojewódzki MO w Lublinie.

19. Zdjęcia – cz. 4

19.1. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia lata pięćdziesiąte XX wieku

Zdjęcie 25 – Pracownicy ośrodka zdrowia – 1954 rok. W pierwszym rzędzie od lewej siedzą: Anna Czerwińska, Franciszka Czerwińska, Stefania Wszytko. W drugim rzędzie od lewej siedzą: Feliksa Sieczkowska, Regina Boczkowska, Stanisława Moskwa, W trzecim rzędzie od lewej stoją: Lucyna Raczyńska, Leokadia Romska.

Zdjęcie 26 – Pracownicy ośrodka zdrowia – 1955 rok. Od lewej: Lucyna Raczyńska, Regina Boczkowska, Leokadia Romska.

.....

Zdjęcie 27 – Pracownicy ośrodka zdrowia – 1955 rok. Od lewej: n, Stanisława Moskwa.

Zdjęcie 28 – W gabinecie zabiegowym. Opatrunek zakłada Lucyna Raczyńska.

Zdjęcie 29 – Lucyna Raczyńska uczy się.

Zdjęcie 30 – Pracownicy ośrodka zdrowia i apteki – 1 maja 1957 rok. Od lewej stoją: Anna Czerwińska, Stanisława Moskwa, n, Feliksa Sieczkowska, Iza Kicińska, Stanisław Kłos, Leokadia Romska, Stefania Wszytko, Stanisława Bartoszewicz, Regina Boczkowska, Lucyna Raczyńska.

Zdjęcie 31 – Pracownicy ośrodka zdrowia – 7 września 1957 roku. W pierwszym rzędzie od lewej: Regina Boczkowska, n, Stanisława Bartoszewicz. W drugim rzędzie od lewej: Izabela Kicińska, Franciszka Czerwińska, Anna Czerwińska, Feliksa Sieczkowska, Stanisława Moskwa, Leokadia Romska, Lucyna Raczyńska.

.....

Zdjęcie 32 – Pracownicy ośrodka zdrowia – 7 września 1957 roku. W pierwszym rzędzie od lewej siedzą: Feliksa Sieczkowska, n, Anna Czerwińska, Stanisława Bartoszewicz, Leokadia Romska, Regina Boczkowska, Izabela Kicińska, Lucyna Raczyńska. W drugim rzędzie od lewej stoją: Stefania Wszytko, Stanisława Moskwa.

.....

Zdjęcie 33 – Pracownicy ośrodka zdrowia i apteki – 1957 rok. W pierwszym rzędzie siedzą od lewej: Anna Czerwińska, Regina Boczkowska, Stanisława Moskwa, Stanisława Bartoszewicz, Lucyna Raczyńska. W drugim rzędzie stoją od lewej: Stefania Wszytko, n, Feliksa Sieczkowska, Stanisław Kłos, Leokadia Romska, n.

Zdjęcie 34 – Lucyna Raczyńska.

Zdjęcie 35 – Zakończenie kursu PCK w szkole – 1959 rok.

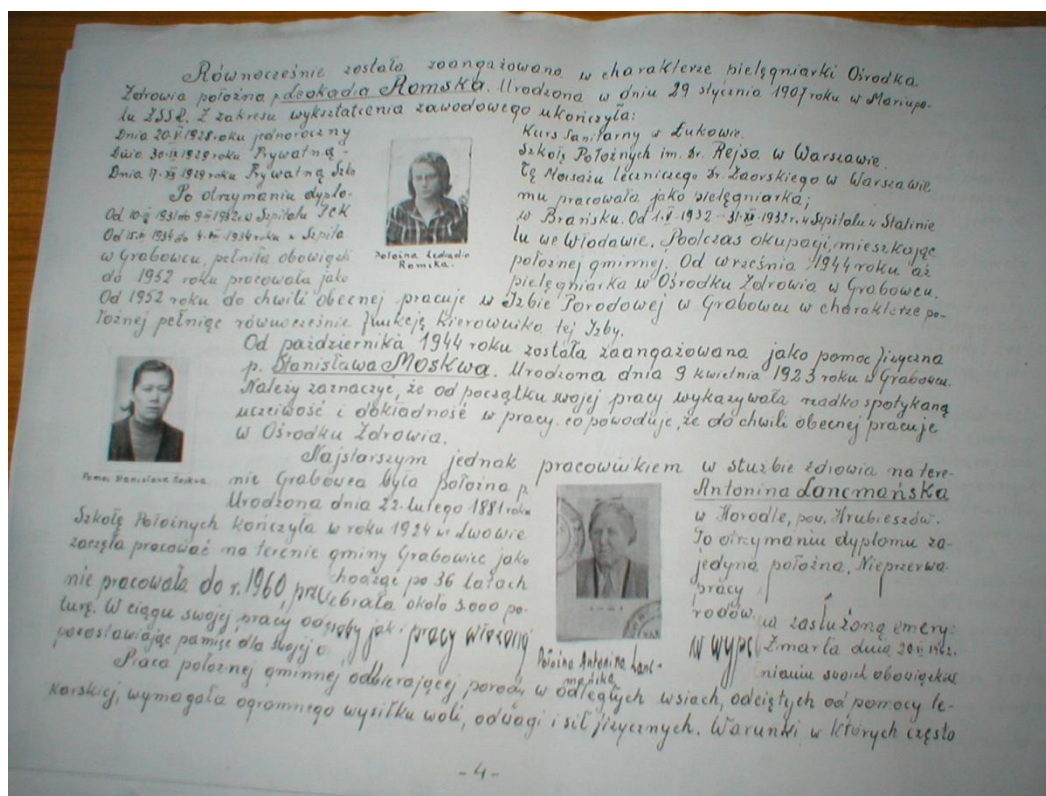
19.2. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia – w aptece

Zdjęcie 36 – Ewelina Kłos w aptece w nowym budynku, przy ulicy Koziej 4.

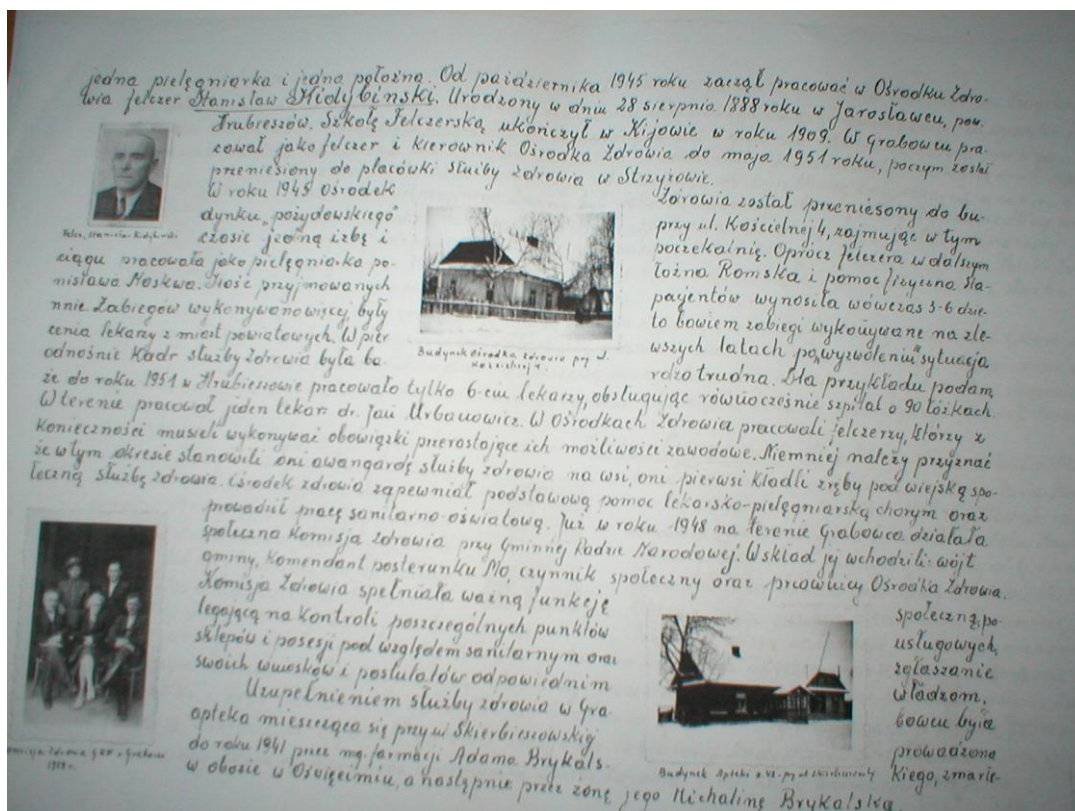
19.3. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia

20. Zdjęcia – cz. 5, zdjęcia oryginału kroniki

Zdjęcie 37 – Fragment oryginału kroniki.

Zdjęcie 38 – Fragment oryginału kroniki.

Zdjęcie 39 – Fragment oryginału kroniki.

.....

Zdjęcie 40 – Fragment oryginału kroniki.

Wykres
ilości zarezerwowanych dzieci p/ błonicy w latach 1952-1964.

Rok	Podstawowe I	Podstawowe II	Podstawowe III	Podstawowe IV	Podstawowe V	Uwagi
1952	114	93	-	-	-	
1953	225	211	-	-	-	
1954	440	419	-	-	-	od roku 1960
1955	228	243	-	-	-	zarezerwowano
1956	162	149	-	-	-	podstawowe i II
1957	404	393	159	-	-	podstawowe
1958	223	291	349	112	101	do p. błonicy
1959	522	501	418	211	194	podstawowe i II
1960	369	308	298	295	132	nowe
1961	-	-	105	23	29	
1962	-	-	112	139	128	
1963	-	-	92	72	96	
1964	-	-	-	-	-	

Wykres
ilości zarezerwowanych dzieci szczepionką Di-Te-Per.

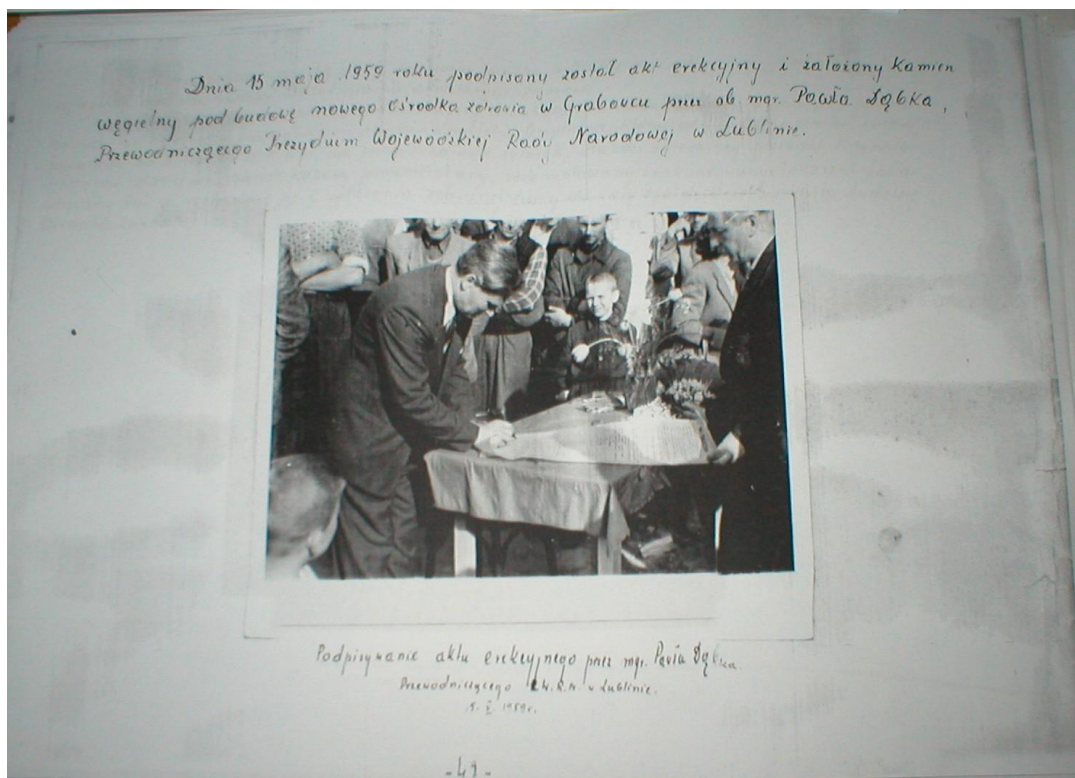
Rok	Di						Te						Per.						Uwagi
	podstawowe I	podstawowe II	podstawowe III	podstawowe IV	podstawowe V	podstawowe VI	podstawowe I	podstawowe II	podstawowe III	podstawowe IV	podstawowe V	podstawowe VI	podstawowe I	podstawowe II	podstawowe III	podstawowe IV			
1960	103	75	71	75	72	96	72	68	91	-	-	-	-	-	-	-	roku 1962		
1961	106	83	80	83	76	91	76	76	100	-	-	-	-	-	-	-	zarezerwowano		
1962	146	132	90	132	127	95	127	118	92	68	69	95	-	-	-	-	podstawowe		
1963	116	109	95	109	108	90	108	105	97	76	76	100	-	-	-	-	nowe		
1964	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			

- 23 -

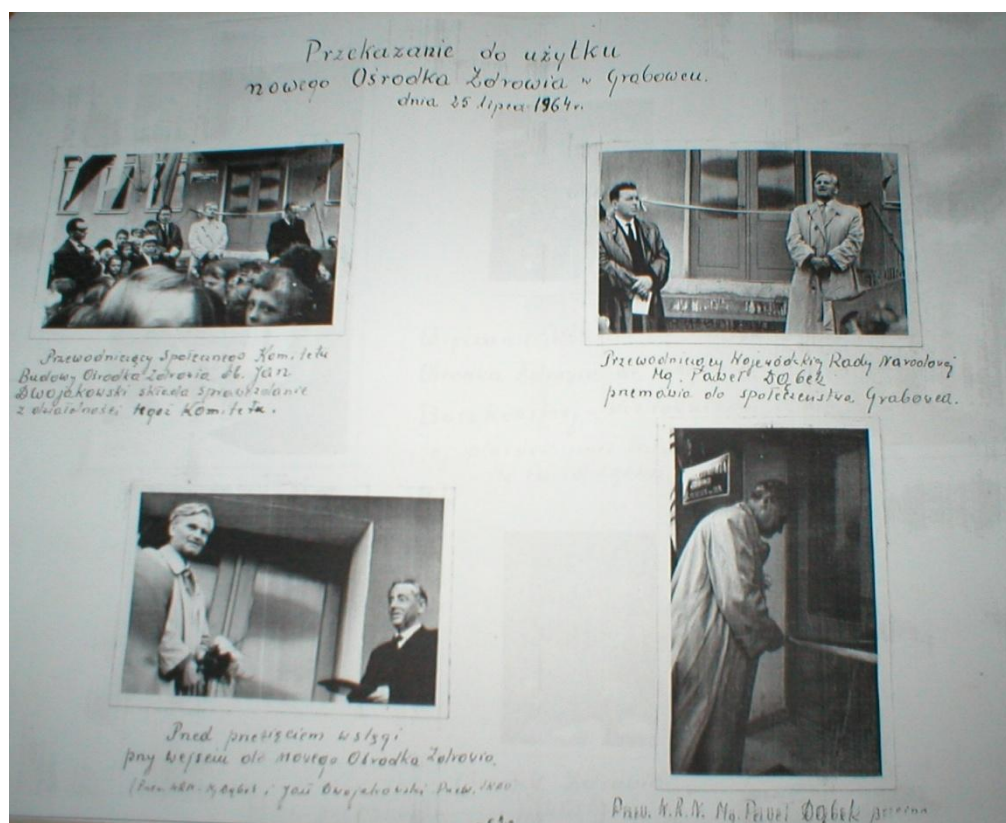
Zdjęcie 41 – Fragment oryginału kroniki.

.....

Zdjęcie 42 – Fragment oryginału kroniki.

Zdjęcie 43 – Fragment oryginału kroniki.

Zdjęcie 44 – Fragment oryginału kroniki.

.....

Zdjęcie 45 – Oprawa oryginału kroniki.

21. SPIS TREŚCI

KRONIKA SŁUŻBY ZDROWIA_ZIEMI GRABOWIECKIEJ_1944-2000

1. WSTĘP

2. OKRES POWOJENNY

- 2.1. Wyzwolenie
- 2.2. Osada Grabowiec, II wojna światowa i wyzwolenie
- 2.3. Organizacja społecznej służby zdrowia
- 2.4. Apteka
- 2.5. Powiatowy Związek Samorządowy w Hrubieszowie
- 2.6. Powiatowy lekarz, kierownik wydziału zdrowia
- 2.7. Kadra medyczna

3. ZMIANY

- 3.1. Zatrudnienie Reginy Boczkowskiej
- 3.2. Remont budynku, biała szkoła
- 3.3. Cel młodego lekarza
- 3.4. Odremontowany budynek
- 3.5. Praca zespołu

4. LECZNICTWO OTWARTE

- 4.1. Profilaktyka, czyli zapobieganie chorobom
- 4.2. Higiena szkolna
- 4.3. Lecznictwo stomatologiczne
- 4.4. Apteka Nr 43 w Grabowcu

5. LECZNICTWO ZAMKNIĘTE – IZBA PORODOWA

- 5.1. Podstawowe informacje
- 5.2. Organizacja Izby Porodowej w Grabowcu
- 5.3. Pracownicy izby
- 5.4. Zasady korzystania z izby porodowej
- 5.5. Praca izby porodowej

6. BUDOWA I ODDANIE DO UŻYTKU NOWEGO BUDYNKU OŚRODKA ZDROWIA

- 6.1. Potrzeba rozbudowy ośrodka
- 6.2. Społeczny komitet budowy
- 6.3. Budowa nowego ośrodka zdrowia i izby porodowej
- 6.4. Uroczyste otwarcie ośrodka

7. PRACA W NOWYM BUDYNKU, 1964 - 2000

- 7.1. Rozlokowanie
- 7.2. Lecznictwo otwarte, ośrodek zdrowia – poradnia ogólna
- 7.3. Instruktorzy higieny pracy
- 7.4. Laboratorium analityczne
- 7.5. Higiena szkolna
- 7.6. Lecznictwo otwarte, poradnia lekarsko – stomatologiczna
- 7.7. Lecznictwo zamknięte, izba porodowa
- 7.8. Apteka

8. PODSUMOWANIE

- 8.1. Półwiecze działalności

8.2. Reforma służby zdrowia - 2001**9. PRACOWNICY GRABOWIECKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA, PORADNIA OGÓLNA****9.1. Howorski Marian – felczer****9.2. Kidybiński Stanisław, felczer****9.3. Boczkowska Regina, lekarz medycyny****10. PRACOWNICY GRABOWIECKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA, PORADNIA LEKARSKO – STOMATOLOGICZNA****11. PRACOWNICY GRABOWIECKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA, LABORATORIUM, HIGIENA PRACY, REJESTRACJA****12. PRACOWNICY GRABOWIECKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA, PIEŁĘGNIARKI, POŁOŻNE, REHABILITANTKA****13. PRACOWNICY GRABOWIECKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA, PERSONEL POMOCNICZY OŚRODKA ZDROWIA I PORADNI STOMATOLOGICZNEJ****14. PRACOWNICY GRABOWIECKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA, IZBA PORODOWA****14.1. Lancmańska Antonina, położna****15. PRACOWNICY GRABOWIECKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA, APTEKA****16. ZDJĘCIA – CZ. 1****16.1. Panorama Grabowca****16.2. Stare budynki ośrodka zdrowia****16.3. Izba porodowa****16.4. Pochody – 1 maja****17. ZDJĘCIA – CZ. 2**

17.1. Komisja zdrowia GRN w Grabowcu

17.2. Władza powiatowa, wojewódzka służby zdrowia

18. ZDJĘCIA – CZ. 3

18.1. Społeczny Komitet Budowy Ośrodka Zdrowia

18.2. Współpracownicy budowy budynku ośrodka zdrowia

18.3. Budowa budynku ośrodka zdrowia

18.4. Otwarcie budynku ośrodka zdrowia – 25 lipca 1964 roku

19. ZDJĘCIA – CZ. 4

19.1. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia lata pięćdziesiąte XX wieku

19.2. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia – w aptece

19.3. Pracownicy grabowieckiej służby zdrowia

20. ZDJĘCIA – CZ. 5, ZDJĘCIA ORYGINAŁU KRONIKI

21. SPIS TREŚCI